

□ Спогади

Війна в душі залишила глибокий слід

Всеволод МОТОРНИЙ

Завтра виповнюється 70 років з часу закінчення Другої світової війни в Європі. Для мешканців нашого краю велике горе почалося майже 74 років тому – 22 червня 1941 року. Проте, час не залікував біль втрат і не забулись пережиті страхоття. Напередодні Дня Перемоги до нашої редакції завітала острожанка Ліна Демидюк. Вона дуже емоційно розповідала про перші дні та місяці того лихоліття, яке принесли на нашу землю загартники.

Родом Ліна Аполлонівна із сусідньої Хмельниччини. Спершу її сім'я жила у селі Стороничому на кордоні тоді Кам'янець-Подільської та Рівненської областей, неподалік Плужного. У 1939 році в їх селі почали будувати військові укріплення. Аби селяни не заважали, їх «добровільно-примусово» переселили у місцевість, де раніше жили німці, аж у Молдавію. Жінка каже, що дозволяли брати все, що могла родина завантажити у потяг. Але скільки переселенці могли із собою взяти майна? Більшість нажитого залишилось у селі. Везли людей у товарних вагонах. Коли приїхали у жовтні 1940 року на нове місце, то їх поселили у гарні добротні будинки, які належали перед тим німцям. Їх, за договором з Гітлером, переселили до Німеччини.

В 1941 році Ліна Трусевич закінчила перший клас. Вона пам'ятає, що 22 червня сильно били дзвони. Більшість селян зібралась біля сільради. Там ї повідомили страшну новину – почалася війна. Недавнім переселенцям сказали, що треба покинути село, взявши на 3 дні їжу, а також змінний одяг. Говорили, що фашистів запусять до села, а потім їх розіб'ють і всі повернуться назад. Людей посадили на підводи, по 2-3 родини на одну, і вивезли в супроводі «угововаженого» на схід. Тоді й почалися митарства дівчинки та її родини.

З кожним днем віддалялися біженці від села. А війна наступала по п'ятах. У дорозі гинули коні, ламалися вози, вмирали від поранень та хвороб дорослі й діти. А їх все гнали на схід і кінця краю не було видно.

Закінчення на 7 стор. >>>

□ Спогади

Війна в душі залишила глибокий слід

Ліна Аполлонівна пригадує, що довелося їй не тільки їхати, але й іти босий, і бруківкою, і ґрунтовою дорогою, і полем. Спершу рухались влітку, а потім прийшла осінь. Бачила вона і вбитих людей, і поранених, і полонених, і розстріляних німцями радянських солдатів, і ледь присипані піском трупи неподалік дороги, які розкладалися, а тому наймовірно тхнуло, і повітряний бій льотчиків, і жахливе бомбардування окупантами на Південному Бузі переправи з людьми, і їх загибель від вибухів та втоплень, і смерть немовлят в дорозі, і їх «похорон» в ямці біля шляху, і річку червону від людської крові, і палаючі заводи та будинки, і багато-багато іншого. В дорозі були і голодні, і мерзли від холоду, і промокали до нитки, і страждали від педикюлозу, бо не було мила і можливості помитись. А про наймовірну втому і говорити не варто – було всяке. Розповідаючи про той час, жінка ніяк не могла стримати сліз, вона гірко плакала. Ми, працівники редакції, не могли її заспокоїти.

– Не можу сказати в якій місцевості, але наразі нас наздогнали німці, – розповідала Ліна Демидюк. – Було це біля річки. Якраз в той момент ми купались. Мама випрала білизну. Далеко тось побачив окупантів. Ми схопились – хто в чому був – і швидко втекли, залишивши багато речей, і одягу теж. Я була лише в легкому лінньому платтячку. У ньому, обідраних лохмоттях, я й повернулась пізньою осінню на Ізяславщину. Добиратися до Молдавії, де жили раніше, боялися. Наш супроводжувачі запевняли, що туди повернулись німецькі власники будинків. Можливо, вони зайняли свої оселі, крім того, при владі німців вони могли й помститися подольцям.

У дорозі швидко закінчилися харчі, тож довелося просити в людей. Давали хто що може – картоплю, хліб, зрідка щось інше. Ділялися харчами люди не дуже охоче, бо й самим не вистачало, тож багато голодували. Одного разу, коли колона біженців була роз'єднана потягом на переїзді, семирічна Ліна залишилась без мами. Її, що відстали на роздоріжжі, не знали, в якому напрямку поїхала перша половина їх групи. Не вгадали. Пізніше в дорозі дізнались, що тих, хто поїхав уперед, розбомбили фашисти. Промусили, що всі загинули. То був найважчий і найстрашніший час для маленької Ліни Трусевич. Вона усвідомила, що залишилась одна, без рідних, без батька (він помер в 1937 році), і без матері. Гірко довго плакала. Їй надала прихисток одна з родичок. З нею вона і повернулась у село на Ізяславщину. Коли опинились в зоні

окупації німців, вирішили, що рухатись далі, через лінію фронту, небезпечно, тому повернулись у своє рідне село. Шлях майже від Дніпра був дуже важким, тим більше, що починалися холоди, дощило.



– Війна залишила глибокий слід в моєму житті, – каже Ліна Аполлонівна. – Було багато страшного та важкого під час того, як ми втікали від фашистів, і потім за їх «нового порядку». Й після визволення жити було нелегко. Але особливо запам'ятався той випадок, коли я дуже страшно зморзла і змерзла у дорозі додому. Наші підводи зупинилися на ночівлю біля якогось села. Вночі почався проливний дощ. Прокинулася я від того, що дуже сильно змерзла і була у воді, вона також лилася зверху. Місця на возах для мене не було, тож я ночувала на землі. Сховатися не було де, бо ми були в степу, дув холодний вітер. Тоді я так змерзла в своєму тонькому платтячку на дощі з вітром, що більше ніколи у житті так не мерзла...

Коли біженці повернулись на свою батьківщину, то побачили, що немає ні будинків, ні садків, майже нічого. Із 80 дворів, які були раніше, – збереглося лише 3 оселі. Зате було вирито протитанкові окопи, збудовано 6 дзотів. Ліну примистили родичі. Вона стала десятою в їх сім'ї. На щастя, хата тих родичів вціліла. Їй, маленькій, доводилось важко працювати, допомагаючи родині закидати протитанкові рови, робити все, що треба. Сильно голодували, бо ні хліба не було, ні інших продуктів, лише картопля, капуста, огірки, буряки. На Михайла 1941 року повернулась до села мама – то було справжнє щастя. Як виявилось, їхня колона справді попала під бомбардування, але жінці вдалося вижити і повернутися на Ізяславщину. Три роки Ліна жила з мамою в сім'ї родичів, потім збудували землянку, згодом – маленьку хатину.

– Я звертаюся до всіх людей доброї волі, – на закінчення нашого спілкування дуже емоційно сказала Ліна Аполлонівна. – Треба зупинити проклятого путіна, щоб на Україні та в світі не повторились більше ті страхоття, які ми пережили в 1941 – 1945 роках. На все життя запам'ятався та біль. Мені й нічні по ночах сняться ті жахи. Я хочу, щоб наші діти жили під мирним небом, мали світле майбутнє. Проклинаю зачинщика війни на Донбасі, антихриста путіна. Вставаймо на захист своєї країни і миру.

<<< Закінчення.
Початок на 3 стор.